

ZÁKLADNÍ ŠKOLA - Děčín VI Na Stráni 879/2 příspěvková organizace

✉ 405 02 Na Stráni 879/2 Děčín VI

☎ 412537133

Fax: 412537133

E-mail: posta@zsnastrani.cz

WWW: zsnastrani.cz

Č.j.: 495/2018

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

a

Program proti šikanování

pro školní rok 2018/2019

předkladatel – Mgr. Lukáš Lanč (ŠMP)

zodpovědná osoba – Mgr. Vít Průša (ředitel školy)

I. Charakteristika školy, popis současného stavu problematiky

Základní škola Děčín VI, Na Stráni 879/2 se nachází ve vilové čtvrti v blízkosti centra města na levém břehu Labe. Škola je dobře dosažitelná z centra města, lze využít i MHD.

Letos jsou i přes vyšší zájem rodičů otevřeny opět dvě první třídy, třetí ročníky jsou složeny ze tří paralelních tříd, ostatní ročníky (2., 4.-9.) se skládají ze dvou paralelních tříd, celkový počet žáků je 450, jsme tedy na našem kapacitním maximu. Pedagogický sbor je tvořen k začátku roku 30 učiteli a 9 asistenty pedagoga.

Na základě dotazníků či pohovorů se samotnými žáky dříve nejhojněji zastoupené nežádoucí jevy (užívání tabákových výrobků a příležitostné užívání alkoholu) ustoupily do pozadí a do popředí se stále více přesouvají problémy v komunikaci mezi žáky (zvláště kyberšikana související se sociálními sítěmi). Mezi místa nejvíce ohrožená výskytem šikany či agresivního chování patří chodby školy, ojediněle přímo třídy a bezprostřední okolí školy (cesta do jídelny apod.). Se závažnými nebo organizovanými případy šikany se škola v posledních letech nesetkala.

Základními dokumenty pro práci školního metodika prevence zůstávají Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (a její doplnění – Vyhláška č. 116/2011 Sb.), Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních (MŠMT č.j.: 21291/2010-28) a Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MŠMT-21149/2016), jenž byl k loňskému roku aktualizován.

II. Cíle MPP

A) Dlouhodobé cíle

- Ve školním prostředí prohlubovat a upevňovat atmosféru porozumění, respektu, jistoty a tolerance vedoucí k naplnění všech uvedených cílů
- Schopnost kriticky zhodnotit přijaté informace, utvářet si svůj vlastní názor a umět ho prosadit mezi ostatními, ale zároveň kritiku i přijímat a konstruktivně ji využít
- Prostřednictvím každodenního působení všech pedagogů a na základě výuky nejen souvisejících předmětů (výchova ke zdraví, výchova k občanství, svět kolem nás apod.) motivovat žáky k rozvoji sociálních kompetencí (ochota a schopnost spolupracovat, tolerance k názorům druhých, k odlišnostem v přesvědčení, kultuře či zvycích ostatních jedinců, konstruktivní komunikace na úrovních žák-žák, žák-učitel, učitel-učitel a učitel-rodič)

- Podněcovat rozvoj vůle jako nepostradatelné vlastnosti osobnosti mající za následek zvýšenou odolnost vůči sociálně nežádoucím jevům, podporovat utváření zdravého sebevědomí
- Podporovat u žáků vědomí odpovědnosti za své vlastní zdraví i zdraví druhých, informovat o zásadách zdravého životního stylu, především o nebezpečí užívání návykových látek

B) Střednědobé cíle

- Úzce spolupracovat s rodiči žáků, ostatními pedagogickými pracovníky a dalšími výchovnými, poradenskými a jinými institucemi
- V případě zájmu či potřeby zajistit informovanost rodičů žáků ohledně rizikových projevů chování (dále jen RPCH), jejich následků a prevence
- Pozitivně motivovat ostatní pedagogy k řešení RPCH
- Cíleně zajistit pocit úspěchu u co nejvyššího procenta žáků, monitoring úspěchu žáků ve všech oblastech jejich působení (sport, hudba, dramatika, práce s technologiemi atd.)

C) Krátkodobé cíle

- Organizačně zajistit průběh všech plánovaných výchovně vzdělávacích akcí s tematikou primární prevence
- Provádět monitoring RPCH

III. Vymezení cílové skupiny

A) Žáci

- V oblasti šikany zaměření na všechny ročníky (1.-9., 6-15 let), při prevenci záškoláctví a užívání návykových látek se MPP soustředí na žáky 5.-9. ročníku.

B) Pedagogové

- Mladí i zkušení pedagogové bez ohledu na třídnictví či další funkce

C) Rodiče

- Primární zaměření na rodiče všech žáků (včetně rodičů žáků 1. ročníků, pro které jsou v rámci seznamovacího soustředění každoročně připravovány besedy s VP, MPP, školním psychologem a vedením školy)
- Cílené vytipování rodičů žáků s RPCH, individuální práce s nimi

IV. Specifická a nespecifická prevence

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních, MŠMT č.j.: 21291/2010-28 vysvětluje rozdíly mezi těmito dvěma pojmy takto:

A) Specifická primární prevence – aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků. Jedná se o

a) všeobecnou prevenci, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika,

b) selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšený výskyt rizikového chování,

c) indikovanou prevenci, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.

Specifická prevence probíhá na naší škole v následujících oblastech:

- Žáci se účastní **besed a přednášek** na různá témata (např. závislosti, volba povolání, první pomoc, trestná činnost mládeže, dospívání...). Žákům i rodičům jsou k dispozici **konzultační hodiny a emailové adresy** všech vyučujících bez výjimky (včetně výchovného poradce, školního psychologa a metodika primární prevence), včetně asistentů pedagoga, a **schránka důvěry**. Důležité informace naleznou žáci také na **nástěnkách** věnovaných prevenci RPCH a výchovnému poradenství. Další informační materiály tematicky zaměřené na problematiku šikany, agrese, návykových látek, dospívání apod. jsou pro žáky k dispozici v kabinetě dějepisu/zeměpisu.

B) Nespecifická primární prevence – veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání.

V prevenci sociálně patologických jevů je nezbytně nutné, aby škola co nejintenzivněji spolupracovala s rodiči a zákonnými zástupci žáků. Následující aktivity spadající do nespecifické primární prevence jsou tedy určeny právě pro ně:

- **Úvodní soustředění** pro prvňáčky a jejich rodiče se každoročně koná na začátku září s cílem seznámit žáky i rodiče s novými třídními učiteli a navodit úzkou spolupráci školy s rodiči. Soustředění se účastní také vedení školy, výchovný poradce, školní

psycholog, speciální pedagog a metodik primární prevence, kteří rodičům poskytují základní informace z oblasti úspěšného začlenění dítěte do nového kolektivu, šikany apod.

- **Semináře** pořádané školou informují rodiče o aktuálních tématech a změnách, které na škole probíhají.
- Nejen pro žáky, ale také pro jejich rodiče je každoročně pořádána **školní akademie** (3.5.2019) a **ples** (14.6.2019). Tyto akce mj. taktéž prohlubují spolupráci školy a rodičů.
- Za stejným účelem jsou do školy zváni rodiče také na některé **projektové dny** (např. Den boje proti parazitům – 7.10.2014, zaměřený specificky na rodičovskou veřejnost; aktuální seznam projektových dnů pro školní rok 2018/19 viz níže), možnost osobně sledovat výuku mají samozřejmě všichni rodiče.
- **Školská rada** byla zřízena ve školním roce 2005/2006 s cílem umožnit širší veřejnosti (mj. i z řad rodičů) podílet se na správě školy.
- Rodiče, žáci, ale i zaměstnanci mohou využívat *poradenskou a konzultační činnost*, v širší podobě poskytující **Školní poradenské pracoviště** (zaměřené např. na podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami). V užší podobě pak jsou tyto služby poskytovány výchovným poradcem, školním psychologem, speciálním pedagogem či metodikem primární prevence. Základní informace o jejich činnosti jsou uvedeny v MPP a Plánu proti šikanování. Rodiče jsou informováni prostřednictvím třídních učitelů na třídních schůzkách a jsou zveřejňovány na nástěnkách metodika prevence a výchovné poradkyně. Minimální preventivní program a Plán proti šikanování je uveřejňován také na nástěnce ve sborovně školy mezi ostatními důležitými dokumenty.
- Intenzivnější komunikace a kvalitnější informovanost zákonných zástupců žáků je zajištěna prostřednictvím *www* školy a především **elektronické žákovské knížky**. Rodiče se zde dozví aktuálně vše o prospěchu i chování žáků a díky úzké komunikaci s třídním učitelem zde naleznou i informace o školních akcích, platbách, změnách rozvrhu apod. Nadále pokračujeme ve využívání elektronických třídnic. Škola je vybavena čipovým systémem, který přesně sleduje a zaznamenává absence a přítomnost žáků, čímž usnadňuje práci třídním učitelům při řešení případného záškoláctví.

Na samotné žáky jsou zaměřeny následující aktivity:

- V rámci průřezových témat se každoročně konají tzv. **projektové dny**. Na školní rok 2018/2019 jsou připraveny tyto projektové dny:

2. 10. Den voleb (vých. demokr. občana)

- 24. 10. Den vzniku samostatného ČSR (osobnostní vých.)
- 10. 12. Den lidských práv (multikulturní vých.)
- 14. 2. Den cestovního ruchu (vých. v glob. souvislostech)
- 22. 3. Den vody (environmentální vých.)
- 24. 4. Čím budu? (mediální výchova)

- Na škole funguje také **školní parlament**, kterého se účastní vždy dva zástupci z každé třídy od třetího ročníku včetně. Jednání školního parlamentu se uskutečňují jednou za měsíc (první pátek v měsíci) a jsou přístupná všem žákům, rodičům žáků i zaměstnancům školy. Prostřednictvím svých zástupců jsou třídy informovány o novinkách a změnách na škole a mají možnost se vyjádřit k nejrůznějším tématům.
- Na škole působí také **školní klub**, v rámci kterého mají žáci možnost výběru ze široké škály **kroužků** pořádaných školou (viz Příloha č.1). Školní klub také slouží mj. jako knihovna, čítárna, počítačová učebna, zajišťuje besedy o literatuře a kultuře. Školní klub je v provozu od 6 do 17 hodin a žáci zde mohou trávit čas mimo vyučování pod pedagogickým dozorem.
- Tzv. „**Zkouška po devítce**“ a „**Zkouška po pětce**“ plní především motivační funkci pro žáky a je zároveň i formou sebehodnocení a sebereflexe pracovního výkonu žáků za předchozí roky.
- Motivační a sebehodnotící funkci plní „**knížky budoucího středoškoláka**“, které žákům napomáhají samostatnému sledování vlastního pokroku a organizovanému osvojování základoškolského učiva. Klasické žákovské knížky byly na druhém stupni nahrazeny právě *knížkami budoucího středoškoláka*, kde žáci vidí, jaká témata v jednotlivých předmětech již mají za sebou a jaká je teprve čekají. Prostřednictvím *knížky budoucího středoškoláka* může také probíhat komunikace s rodiči. Klasické hodnocení v podobě klasifikace stupni 1-5 je zachováno v elektronické žákovské knížce.
- Při škole také působí **školní kapela, divadelní soubor a pěvecký sbor**, škola je proto úspěšná v mnoha pěveckých, recitačních a dramatických soutěžích.
- **Masmediální kroužek** se stará o prezentaci školy na sociálních sítích a o pořizování fotodokumentace a video materiálů z konaných školních akcí
- Po úspěšných hudebních videoprojektech – např. celovečerní školní film (jehož premiéra proběhla v polovině června roku 2013 v městském kině Sněžník), natáčení **hudebních klipů** (k autorským písním školní kapely) proběhnuvší v předchozích letech, autorská divadelní představení **Jak přelstít raracha, Přece to znáš, Čufník** (konané pod hlavičkou nepovinné Dramatické výchovy, školní kapely a masmediálního kroužku), se v těchto kreativních aktivitách i letos pokračuje

divadelním představením **Břišní dutina** a natáčením **dokumentárního filmu** k výročí 15 let existence školní kapely

- **Sportovní den, LVK**
- **Zahraniční pobytově-vzdělávací exkurze** (pravděpodobnou letošní destinací je Itálie), kterou navazujeme na k předloňskému roku ukončený česko-dánský výměnný pobyt
- **Výlety, exkurze, přespávání ve škole**
- **Adaptační pobyt** určený pro šesté ročníky (září 2018)
- **Soutěže, olympiády, anglické dny**
- **Pasování na druhostupňáky a rozloučení s devátáky** v rámci páteční **odpolední zahradní slavnosti** (21.6.2019) v prostorách školního venkovního divadla na konci školního roku, jíž se účastní pedagogové, žáci, rodiče a všichni přátelé školy.

V. Spolupráce s ostatními institucemi

Škola pravidelně spolupracuje s níže uvedenými organizacemi:

- Pedagogicko-psychologická poradna
- Speciální pedagogické centrum
- Policie ČR
- Středisko výchovné péče
- Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, odbor péče o dítě
- IPS (Informační a poradenské centrum) – přednášky na téma výběru dalšího vzdělávání či zaměstnání
- Střední zdravotnická škola Děčín – přednášky o první pomoci
- Evropská obchodní akademie Děčín – každoroční soutěž Evropský den jazyků
- Skaut Děčín
- Kino Sněžník a děčínské divadlo
- Zámek Děčín
- Dům dětí a mládeže

VI. Organizace a struktura prevence

V rámci preventivních aktivit na škole působí a na realizaci MPP se podílejí:

- **Výchovná poradkyně** – vedle poradenské činnosti koordinuje péči o žáky se specifickými vývojovými poruchami učení, úzce komunikuje s pedagogy i rodiči žáků, zajišťuje spolupráci s Odborem sociálních věcí
- **Metodik primární prevence** – vytváří MPP, poskytuje informace ostatním vyučujícím i žákům zaměřené na primární prevenci sociálně patologických jevů, eviduje preventivní činnost školy, provádí evaluaci MPP, zajišťuje poradenskou činnost

- **Školní psycholog** – poskytuje komplexní poradenskou činnost v rámci svých konzultačních hodin
- **Speciální pedagog** – vede např. předměty speciální pedagogické péče
- **Ředitel školy** – koordinuje preventivní aktivity školy a hodnotí jejich efektivitu
- **Třídní učitelé** – jsou v úzkém kontaktu s rodiči, vyhodnocují vztahy mezi žáky jednotlivých tříd, poskytují metodikovi primární prevence nezbytné informace o třídním klimatu
- **Asistenti pedagoga** – práce s žáky na základě doporučení ŠPZ
- **Ostatní pedagogičtí pracovníci** – prostřednictvím výuky jednotlivých předmětů se snaží usnadnit žákům dosažení výše uvedených kompetencí a realizovat vytýčené cíle MPP. Všichni pedagogové mohou čerpat informace mj. z odborných časopisů Rodina a škola, Moderní vyučování, Školství, Řízení školy či Učitelské noviny, které jsou k dispozici ve sborovně. V kabinetě dějepisu a zeměpisu (pracovní metodika prevence) jsou také k dostání další materiály s drogovou tematikou, na téma dospívání, zneužívání návykových látek apod. a celá řada metodických materiálů v tištěné či digitální podobě (průběžně aktualizovaný seznam je k dostání u metodika PRIPRE)
- V rámci dalšího vzdělávání se pedagogičtí pracovníci účastní školení a seminářů, jejich počet je ale díky nedostatečnému finančnímu zabezpečení značně omezen.

VII. Evaluace MPP

Minimální preventivní program je vyhodnocován jednou ročně na základě:

- dotazníků určených žákům (k diagnostice vztahů mezi žáky a určení atmosféry v třídních kolektivech jsou používány elektronické dotazníky z portálu www.proskoly.cz, které jsou žáky vyplňovány v průběhu listopadu, popř. pokud se řeší v daném třídním kolektivu nějaký aktuální problém). Prostřednictvím dalších dotazníků je zjišťována míra pocitu ohrožení žáků šikanou či jiným druhem agrese, zkušenost žáků s návykovými látkami či některé jejich vztahové postojové vlastnosti (březen – květen). S výsledky těchto dotazníků jsou seznámeni i další učitelé, kteří se aktivně zapojují do hledání nejvhodnějších řešení odhalených nedostatků)
- pozorování metodika primární prevence i ostatních pedagogů
- porovnání výsledků dotazníků apod. se statistikami z minulých let
- účasti žáků na mimoškolních aktivitách i akcích pořádaných školou
- konzultací s žáky i jejich rodiči

- Pravidelných setkání Školního poradenského pracoviště (každé 2 týdny za přítomnosti ředitele školy, zástupců ředitele, školních psychologů, výchovné poradkyně, speciálního pedagoga, koordinátora inkluze a metodika primární prevence), z něhož jsou vedeny řádné zápisy

VIII. Kontakt na metodika primární prevence

Mgr. Lukáš Lanč

Konzultační hodiny – čtvrtek 15:30 – 16:15 hod., jiný termín možný kdykoli po dohodě

lukas.lanc@zsnastrani.cz

Program proti šikanování

pro školní rok 2018/2019

Úvodní ustanovení

Program proti šikanování vychází převážně z **Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)** a z ostatní aktuálně platné legislativy a metodických dokumentů MŠMT.

I. Charakteristika šikany

Dle metodického pokynu MŠMT je šikana definována následovně:

„Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učitelů, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.“

Metodický pokyn dále rozlišuje tři hlavní podoby šikany:

a) přímá šikana

- fyzická (např. bití, plivání, tahání za vlasy,...)
- verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy,...)
- neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek)

b) nepřímá šikana

- cílem způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti
- vykonávána skrytě, tzn. navenek žádný negativní záměr není patrný
- agresor neútočí přímo, často využívá prostředníka

- většinou nefyzická, nejčastěji se jedná o záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele, rozšiřování pomluv a lží, neoprávněné nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivé hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace

c) kyberšikana (elektronická šikana)

- zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech (např. youtube.com, facebook.com,...), prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních či výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné sms nebo e-maily,...
- vyznačuje se širším dosahem a tudíž i zhoršením prožívání situace obětí
- často je doplňkem šikany přímé či nepřímé
-

1.1 Podle M. Koláře prochází šikana pěti stádii:

1. Zrod ostrakismu

- mírné, převážně psychické formy násilí, oběť se necítí dobře, je neoblíben a není uznáván, projevuje se často odmítáním, pomluvami, intrikami

2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

- v zátěžových situacích se začíná objevovat mírná fyzická agrese

3. Vytvoření jádra

- systematická spolupráce agresorů, kteří začínají utvářet organizované jádro

4. Většina přijímá normy

- normy agresorů jsou přijaty většinou a stávají se nepsaným zákonem, i mírní žáci se na základě tlaku ke konformnímu chování přizpůsobí a začnou se chovat krutě

5. Totalita neboli dokonalá šikana

- násilí je jako norma přijato všemi členy třídy, žáci jsou rozděleni na „otrokáře“ a „otroky“

1.2 Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování – viz Příloha č. 2

1.3 Literatura a webové odkazy – viz. Příloha č. 5

II. Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků se týká všech členů školy, není výsledkem pouze osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních a pedagogických kompetencí. Je specifická narušení jasně definovaných rolí (učitel x žák), kdy pozice žáka/studenta výrazně zesílí, nehledě na formálně vyšší moc a autoritu učitele, a to i na úroveň vyšší, než kde se nachází pozice vyučujícího. Odehrává se nejčastěji v prostorách školy, ale častá je i v kyberprostoru a jinde.

Výskyt šikany zaměřené na učitele ze strany žáka/žáků výrazně zvyšuje např. Agresivní chování s cílem ublížit učiteli ze strany vedení (nejčastěji jako *bossing*), kolegů (nejčastěji jako *mobbing*), podřízených kolegů (nejčastěji jako *staffing*), nebo šikana ze strany zákonných zástupců. Je proto nutné vytvořit, zachovat a posílit pozitivní pracovní a výchovně-vzdělávací atmosféru ve škole (včetně řádné slušné a neironizující komunikace mezi všemi zúčastněnými stranami výchovně-vzdělávacího procesu). Na tom se podílí nejen vedení školy a členové Školního poradenského pracoviště (převážně metodik PRIPRE, výchovný poradce, školní psycholog), ale všichni pedagogové a zaměstnanci školy. Pedagogovi se tak usnadní případné požádání o pomoc (šikanu ze strany žáků vůči své osobě může brát jako osobní selhání a s pocitem studu).

2.1 Specifika prevence šikany zaměřené na učitele:

- Důraz na dobré sociální klima školy, atmosféra důvěry
- Podpora pedagogů vedením školy a jejich ocenění
- Jasně stanovený způsob oznámení a řešení šikany zaměřené na učitele
- Včasné reagování pedagoga na porušení pravidel ve třídě/škole formou individuální konzultace, nikoliv formou konfrontace před třídou
- Vytvoření podmínek pro dosažení úspěchu u všech žáků, nikoliv pouze u několika vyvolených
- Zachování objektivitu a nestrannosti při hodnocení žáků, pedagog žáky neponižuje a nezesměšňuje, vyhýbá se konfrontačnímu tónu

- Průběžné pozorování nálad, emocí a chování žáků a včasné reagování na výrazné změny
- Řešení problémů ve spolupráci se členy Školního poradenského pracoviště (převážně s metodikem PRIPRE, výchovným poradcem, školním psychologem), popř. s vedením školy

2.2 Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele – viz. Příloha č. 4

III. Preventivní aktivity školy

Jedním ze základních principů, které by se měly stát společným cílem všech pedagogických pracovníků i rodičů, je zajistit žákům bezpečné prostředí podněcující rozvoj jejich osobností. Spolupráce školy a rodičů je tedy bezpodmínečně nutná k tomu, aby se žáci stali co nejvíce odolnými vůči sociálně patologickým jevům, jejichž výskyt je v primárním vzdělávání stále hojnější. Samozřejmostí je snaha o splnění všech cílů MPP školy, které jsou uvedené v bodě 2 Minimálního preventivního programu.

3.1 Aktivity školy, které se zaměřují konkrétně na prevenci šikany a na poskytování informací o této problematice samotným žákům i rodičům lze shrnout do následujících bodů:

- **úvodní soustředění** pořádané každoročně v září **pro žáky prvního ročníku a jejich rodiče**, kde rodiče žáků získávají mj. také informace o šikaně, jejích příznacích, možnostech řešení, důležité kontakty (např. Krizová telefonní linka pro učitele, žáky a jejich rodiče) atd. (viz. příloha č.3 – letáček se základními informacemi pro rodiče)
- **adaptační kurz určený žákům 6. ročníků**, další výlety a exkurze podporující zvýšení kvality třídních kolektivů
- seznámení žáků a jejich zákonných zástupců s krizovým plánem školy, s možnostmi na koho se obrátit v případě prokázané šikany či podezření na ni (třídní učitel, metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog, ředitel školy či kdokoli jiný, komu žák důvěřuje) vždy na začátku školního roku (popř. na třídních schůzkách)
- **semináře pro rodiče** tematicky zaměřené na různá témata z oblasti PRIPRE, šikanu nevyjímaje
- **školní parlament**

- zájmové kroužky a školní klub

- schránka důvěry, nástěnka věnovaná prevenci sociálně patologických jevů
- průběžné sledování vztahů mezi žáky třídními učiteli i ostatními vyučujícími a pravidelná **dotazníková šetření třídních kolektivů** (www.proskoly.cz a jiné)
- důsledné dozory pedagogů o přestávkách, při přesouvání žáků atd.
- pravidelná seznámení žáků i jejich zákonných zástupců se školním řádem
- začlenění této problematiky do hodin SKN, Vko, Vkz,...; otevřená diskuze na toto téma
- důraz na možnost každého žáka zažít úspěch v oblasti, ve které vyniká
- pravidelná komunikace a úzká spolupráce vedení školy, výchovného poradce, metodika PRIPRE a třídních vyučujících se zákonnými zástupci
- pravidelná komunikace mezi vyučujícími (pondělní provozní porady, čtvrtletní pedagogické rady, metodická sezení, hovory paralelních třídních i ostatních vyučujících)
- úzká vzájemná spolupráce vyučujících v průběhu celého školního roku

3.2 Spolupráce se specializovanými institucemi

V oblasti prevence šikany a řešení konkrétních případů spolupracuje škola s následujícími institucemi:

- PPP, SPC
 - pediatri, psychologové a psychiatři
 - oddělení péče o rodinu a děti
 - v těžších případech Policie ČR, orgány sociálně právní ochrany dítěte
- Středisko výchovné péče

3.3 Výchovná opatření

Po ukončení vyšetřování konkrétního případu šikany je žádoucí se i nadále věnovat agresorovi, zaměřit se na jeho rodinné prostředí, motivy, které ho vedly k jeho jednání atd. V případě potřeby je možné těž zprostředkovat péči ze strany PPP či jiných odborníků.

K potrestání agresora lze použít následující běžná výchovná opatření:

- napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy
- snížení známky z chování
- realizace individuálního výchovného plánu pro agresora
- převedení do jiné třídy (nutno posoudit nebezpečí přesunu šikany do nového prostředí)

- v mimořádných případech ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka, či podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu

IV. Odpovědnost rodičů a školy

Rodičovská odpovědnost zahrnuje práva a povinnosti rodičů vztahujících se na péči o dítě (zejména péče o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj,...). Úloha rodičů ve výchově dítěte je rozhodující a jeho usměrňování výchovnými prostředky volí dle vlastního uvážení, vždy však odpovídající stupni vývoje dítěte, jakož i s ohledem na ochranu morálky, zdraví a práv dítěte i práv jiných osob a veřejného pořádku.

Škola či školské zařízení má jednoznačnou zodpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc. Toto se vztahuje i prevenci či řešení projevů kyberšikany v jakémkoliv stádium.

Jako účastník šikany může být označena sama škola, pokud se nesplní následující povinnosti dané trestním zákoníkem: povinnost překazit páčání nebo spáchání trestného činu (§ 367), neoznámení trestného činu (§ 368), apod.

Z hlediska trestního zákona může protiprávní jednání s prvky šikany být kvalifikováno jako některý z přestupků proti občanskému soužití. Závažnější forma šikany může naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů) vydírání (§ 235), omezování osobní svobody (§ 213), útisku (§ 237), ublížení na zdraví (§ 221-224), loupeže (§ 234), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (šikana na základě zdravotního postižení, etnicity, náboženství apod.) (zvláště § 197a či § 355 a 356), poškozování cizí věci (§ 257), znásilnění (§ 241), kuplířství (§ 204) apod. V případě kyberšikany mohou činy agresora/ů naplňovat skutkovou podstatu např. nebezpečného pronásledování (§ 354),

porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182), porušení tajemství listin a dokumentů uchovávaných v soukromí (např. zveřejnění fotografií z mobilu, § 183), šíření pornografie (např. sexting, § 191) apod.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§168, 167 trestního zákona). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřizování (§ 166 tr. zákona) či schvalování trestného činu (§165 tr. zákona), v krajním případě i podněcování (§ 164 tr. zákona). Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu (§ 10 tr. zákona) může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

4.1 Ohlašovací povinnost školy

- ***Zákonným zástupcům žáků*** (agresorů i obětí) dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb (§ 21 odst. 2 školského zákona)
 - Při řešení počátečního stadia šikany (lze vyšetřit během jednoho či dvou dnů) obecně platí, že jsou rodiče informováni až po jejím vyšetření
 - Rodiče protagonistů šikany nejsou zváni do školy na počátku šetření šikany (musí být podány dostatečné informace) a rozhodně ne najednou
 - O výskytu šikany v třídním kolektivu musí být náležitou formou (připravenost, objektivnost, anonymita) informováni i ostatní rodiče ve třídě, v případě pokročilé šikany je na místě svolat třídní schůzku mimořádnou
- ***Orgánu sociálně-právní ochrany dětí*** v případě, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo.
 - Tato situace musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)
 - V případě šikany se jedná o všechny případy nahlášené policejním orgánům či státnímu zástupci, popř. případy těmito nenahlášené, ale nasvědčující tomu,

že se dítě nachází v nepříznivé sociální situaci (jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce)

- OSPOD využívá při následném řešení nahlášené šikany vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, individuální plánování koordinované intervence, případové konference, na než může být pozván i zástupce školy (ze zákona je vázán mlčenlivostí (dle § 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí)
- **Policii ČR** či **státnímu zástupci** pokud v souvislosti s šikanou dojde k naplnění skutkové podstaty přestupku či trestného činu (viz. **Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č.j. MSMT-21149/2016 – čl. 10)**

V. Krizový plán školy při řešení šikany vůči žákovi

5.1 Počáteční stádia šikanování (bez nutné intervence ostatních institucí)

5.1.1 Spolupráce pedagoga s metodikem prevence, výchovným poradcem, popř.

s ostatními kolegy, konzultace dalšího postupu na pravidelných schůzích preventivního (resp. inkluzního) týmu, nově školní poradenské pracoviště (vedení školy, výchovný poradce, metodik PRIPRE, školní psycholog, koordinátor inkluze).

V případě kyberšikany je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru – toto mapování je pro správné řešení kyberšikany klíčové.

Pokud přijdou rodiče žádat o pomoc ohledně šikany svého dítěte, pedagog nereaguje obranně a nedůvěřivě, nevyjadřuje pochybnosti a situaci nezlehčuje. Situace se nikdy nesmí podcenit a je nutné ji vždy účinně a **bezpečně** prošetřit.

5.1.2 Kontaktování rodičů případné oběti, spolupráce s nimi

5.1.3 Rozhovor s informátory a oběťmi za účelem zjištění kdo je oběť, agresor, iniciátor, k jakému konkrétnímu projevu šikany došlo, kdy a kde. Již v tomto stádiu je nutné ochránit oběť před agresorem. Veškeré rozhovory probíhají za přítomnosti alespoň 2 dospělých osob, nikdy ne za přítomnosti ostatních žáků, výpovědi jsou zaznamenávány.

5.1.4 Nalezení vhodných svědků, kteří jsou neutrální a nesympatizují s agresorem

5.1.5 Individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky, nikdy nesmí dojít ke konfrontaci agresorů a obětí)

5.1.6 Ochrana oběti před možnou další agresí po celou dobu vyšetřování

- 5.1.7 Rozhovor s agresory**, případně konfrontace mezi nimi. Tato fáze následuje až po shromáždění všech dostupných důkazů, i z důvodu možného zastrašení agresora informovaností pedagogů
- 5.1.8 Informování dalších pedagogů** o dané situaci
- 5.1.9 Seznámení rodičů a žáků s výsledky** jednání výchovné komise, vhodné je v obecné rovině informovat po vyšetření a vyřešení situace i ostatní rodiče (že ve třídě šikana byla a že byla vyřešena) – v případě počáteční šikany na pravidelných třídních schůzkách, v případě pokročilé šikany lze informovat i na schůzce mimořádné
- 5.1.10 Výchovná opatření**
- 5.1.11 Navazující práce TU s třídním kolektivem**, diskuze o příčinách a důsledcích šikany, informování třídy o trestech uložených agresorům

5.2 Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti (třídní lynčování)

- 5.2.1 Překonání šoku** pedagogického pracovníka, bezprostřední záchrana oběti, izolace agresorů
- 5.2.2 Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci** a postupu vyšetřování, informování vedení školy, členů výchovné komise a ostatních ped. pracovníků, posléze také rodičů oběti i agresora
- 5.2.3 Zabránění domluvě agresorů** na křivé výpovědi
- Pokračující pomoc a **podpora oběti**
- 5.2.4 Vlastní vyšetřování** (viz 5.1.3 – rozhovor s informátory a oběťmi, nalezení vhodných svědků, rozhovory s nimi, rozhovory s agresory)
- 5.2.5 Nahlášení policii**
Spolupráce s ostatními institucemi (Policie ČR, PPP, OSPOD, SVP)
- **Přijetí výchovných opatření**
- **Seznámení všech účastníků s výsledky vyšetřování** i přijatými výchovnými opatřeními
- **Navazující práce** s agresorem i obětí a kolektivem, jichž jsou oba součástí

VI. Krizový plán školy při řešení šikany vůči pedagogovi

- Pedagog, jenž je obětí šikany či pedagog, který je svědkem takovéto situace, kontaktuje některé z následujících:
 - vedení školy
 - školního metodika prevence
 - výchovného poradce
 - školního psychologa
 - kolegu, ke kterému má důvěru
 - školskou radu, zřizovatele (pokud se jedná např. o bossing/mobbing či nebyla nahlášená šikana vyřešena)
- pro zdárné vyřešení šikany pedagoga je nutné informovat ředitele/vedení školy
- v případě potřeby je pedagogovi zajištěno chráněné prostředí (např. hospitace ve třídě s výskytem šikany, změna rozvrhu, pokud možnosti dovolí dočasné uvolnění z výuky v dané třídě)
- následné šetření provede tým školního poradenského pracoviště
 - s obětí, se svědky
 - s agresorem/y
 - rozhovor by měl být náhlý a nečekaný (v ideálním případě souběžné šetření více členů týmu) → zabrání se tak případné domluvě agresorů na křivé výpovědi či konfliktu mezi nimi
 - vedení školy (ŘŠ) prokazatelně pozve (nejlépe doporučeným dopisem) zákonné zástupce agresora/rů do školy k pohovoru
 - je vytvořen společný postup řešení šikany, např.
 - odstupňování kázeňských opatření
 - forma postihu při dalším porušení školního řádu
 - doporučení odborné pomoci v PPP
 - informování OSPOD
 - spolupráce se SVP, apod.
 - v krajním případě (zvláště při nespolupráci zákonných zástupců) informování policie
 - ŘŠ udělí agresorovi/ům kázeňské opatření v souladu se školním řádem

- Ze strany ŠMP a členů ŠPP dojde k posouzení sociálních vztahů ve třídě, v níž se šikana vůči pedagogovi vyskytla, a vyvodí odpovídající řešení (např. intervenční program atd.)
- Pedagogovi je nabídnuta odborná pomoc a podpora
 - Konzultace, zvýšená hospitační činnost
 - Odkaz na odbornou péči (např. PPP)
 - Podpora ze strany školního psychologa
- Ze všech rozhovorů se pořizuje zápis
- V případě závažnějšího případu šikany je ředitelem školy informována Policie ČR (viz Odpovědnost školy)

Vypracoval: Mgr. Lukáš Lanč

Ředitel školy: Mgr. Vít Průša

V Děčíně září 2018

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Nabídka kroužků ve školním roce 2018/2019

Příloha č. 2 – Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

Příloha č. 3 – Letáček se základními informacemi pro rodiče

Příloha č. 4 – Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

Příloha č. 5 – Literatura a webové odkazy

Nabídka kroužků ve školním roce 2018/2019

Celodenní kroužek literární činnosti (klub)

Yxes Joke (3. - 9. Roč.)

Paličkování (4. - 9. roč.)

Masmediální kroužek (4. - 9. roč.)

Keramika (4. – 6. roč.)

Deskové hry (4. - 9. roč.)

Míčové hry (3. - 5. roč.)

Výtvarný kroužek (3. - 6. roč.)

Veselé flétničky (2. - 4. roč.)

Kytara (3. – 9. roč.)

Bicí a perkuse (1. – 9. roč.)

Klavír a klávesy (1. - 9. roč.)

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, štouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.
- Žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

3. Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechutí dítě jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz autem;

- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

Šikana ve školním prostředí

1. Vymezení pojmu

Metodický pokyn MŠMT definuje šikanování následovně:

„Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.“

Jedná se o společenský jev, který stále více zasahuje i do nižších ročníků. Vzhledem k závažnosti tohoto problému a k faktu, že šikana mívá často dlouhodobý vliv na fyzickou i psychickou stránku osobnosti oběti, je nezbytné zaměřit se na preventivní opatření již u nejmladších žáků.

2. Jak odhalit šikanu z pohledu rodiče

- dítě je osamocené, domů za ním nedochází spolužáci, tráví většinu volného času doma
- odkládá nebo se vyhýbá odchodu do školy, vymlouvá se na bolesti břicha, hlavy, ztrácí chuť k jídlu, zvrací
- nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, požaduje odvoz autem
- je hladové, přestože mělo zajištěnou svačinu i oběd
- žádá o více peněz, vymlouvá se na jejich ztrátu
- má poničené své osobní věci či je nemá vůbec
- zhoršuje se jeho školní prospěch, ztrácí zájem o školu
- ztrácí schopnost soustředit se, je apatické, dochází k častému střídání nálad
- přestává komunikovat s rodiči, odmítá se svěřit se svým problémem, uzavírá se do sebe
- objevují se poruchy spánku, noční můry
- může se stát agresivním vůči sourozencům či ostatním kamarádům
- na jeho těle se objevují stále nové modřiny a škrábance, které nedokáže uspokojivě vysvětlit

3. Jak postupovat dál?

- v první řadě dítě podpořte, v případě, že se svěřilo samo, ho ujistěte, že udělalo správnou věc, neobviňujte ho, že je původcem těchto problémů
- bezodkladně vaše dítě vyslechněte, berte vážně vše, co říká
- zaměřte se na místo a čas, kde agrese probíhala a kdo všechno jí byl přítomen
- v lehčích případech je dítě možno podpořit v tom, aby se ubránilo samo nebo za pomoci ostatních spolužáků, nenabádejte ho však ke zpětné agresi

- v závažnějších případech kontaktujte školu (ředitele, třídního učitele, metodika prevence)
- chraňte vaše dítě před další konfrontací s agresorem (při cestě ze školy a do školy)
- více se dítěti věnujte, komunikujte s ním, ujišťujte ho o vaší podpoře
- kromě školy se můžete obrátit také na:
 - Středisko výchovné péče
 - Pedagogicko-psychologickou poradnu
 - Linku bezpečí (116 111)
 - Rodičovskou linku (840 111 234)

1. **Další zdroje informací**

- <http://www.poradenskecentrum.cz/>
- <http://www.sikana.org/>
- <http://www.linkabezpeci.cz/>
- <http://www.minimalizacesikany.cz/>
(na této adrese naleznete mj. i rady pro rodiče agresorů)
- Kolář, M.: Skrytý svět šikanování ve školách. Portál, Praha 1997, 2000.
- Kolář, M.: Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001

ZŠ Na Stráni, Děčín VI – www.zsnastrani.cz, 412 537133

Metodik primární prevence – Mgr. Lukáš Lanč (lukas.lanc@zsnastrani.cz)

Konzultační hodiny – čtvrtek 15.30-16.15 (kabinet dějepisu a zeměpisu, I. patro), po domluvě možný i jiný termín!

Příloha č. 4 - Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala. Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.
- Škola musí mít připravený krizový plán, ve kterém bude specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, jakou roli a možnosti řešení krizové situace má sám pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod. Plán rovněž zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.
- V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.
- Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkosti, zvýšená citlivost, nechutí k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.
- Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.
- Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).
- Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.
- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Příloha č. 5 – Literatura a webové odkazy

- Bendl, S.: Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003.
- Braun, R.: Diagnostika školní třídy. Skupinová práce se třídou. Praha: IPPP ČR, 2008.
- Čapek, R.: Třídní klima a školní klima. Praha: GradaPublishing, 2010.
- Grecmanová, H.: Klima školy. Olomouc: Hanex, 2008.
- Janošová, P., Kollerová, L., Záborská, K., Kressa, J., Dědová, M. (2016). Psychologie školní šikany [Psychology of the school bullying] Praha: Grada.
- Kavalír, A. (Eds.). (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013): Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net
- Kopecký, K. Úvod do problematiky kyberšikany páchané na učitelích. Internetový portál E-Bezpečí [online]. 2016 [vid. 23. únor 2016]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/1120-kybersikana-ucitelu-vyzkum>
- Univerzity. [cit. 2. 12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2. 12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Krejčí, V. Pravidla bezpečného používání internetu pro rodiče. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/74-pravidla-bezpeneho-chovani-na-internetu-pro-rodie-2015
- Lašek, J.: Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.
- Mareš, J.: Dotazník sociálního klimatu školní třídy. Praha: IPPP, 1998
- Mareš, J.: Přehled kvantitativních metod pro diagnostiku psychosociálního klimatu školy I. in: JEŽEK, S. (ed.): Psychosociální klima školy II. Brno: MSD, 2004.
- Mareš, J.: Přehled kvantitativních metod pro diagnostiku psychosociálního klimatu školy II. in: JEŽEK, S. (ed.): Psychosociální klima školy III. Brno: MSD, 2005.
- Mareš, J. Diagnostika sociálního klimatu školy. In Ježek, S. (ed.), Psychosociální klima školy I. Brno: MSD 2003.
- Mertin, V., Krejčová, L.: Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika. 1.vyd.Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012
- Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., Novák, P., Barták, M., Bártík, P. et al. (2015). Prevence rizikového chování ve školství (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Adámková, T., Barták, M., Čablová, L., Čech, T., Doležalová, P. et al. (2015). Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Aujezká, A., Burešová, I., Čablová, L., Červenková, E., Jírová Exnerová, M. et al. (2015). Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny. 25

Miovský, M., Gabrhelík, R., Charvát, M., Šťastná, L., Jurystová, L. & Pavlas Martanová, V. (2015). Kvalita a efektivita v prevenci rizikového chování dětí a dospívajících. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.

Miovský, M., Skácelová, L., Čablová, L., Veselá, M., & Zapletalová, J. (2012). Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.

Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.

Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.

Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál.

Širůčková, M., Miovský, M., Skácelová, L., Gabrhelík, R. a kol. (2012). Příklady dobré praxe programů školské prevence rizikového chování. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

Vágnerová, K. (2009). Minimalizace šikany. Praktické rady pro rodiče. Praha: Portál.

Webové odkazy

Web Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz (poradna, publikace, letáky ke stažení apod.)

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

Internet poradna, www.internetporadna.cz Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Veřejný ochránce práv, www.ochrance.cz. Amnesty International ČR, www.amnesty.cz

E-Nebezpeci pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Portál E-Bezpečí, www.e-bezpeci.cz

Online poradna projektu E-Bezpečí, www.napisnam.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

Vyhledávací aplikace certifikovaných primárně preventivních programů také v oblasti šikany: <http://www.nuv.cz/t/pracoviste-pro-certifikace/poskytovatele>